

ÚTILS O MORTS

Iñaki Gabilondo i Antoni Bassas reflexionen
sobre la transformació del periodisme

TEXT EUDALD COLL
FOTOS JORDI SALINAS

Ètica, solvència i utilitat pública. El que pot semblar un discurs clàssic sobre l'essència del periodisme és, en realitat, el camí que, segons dos referents com Iñaki Gabilondo i Antoni Bassas, ha de permetre afrontar el futur d'una professió que avui en dia està desorientada. Aquesta és la recepta d'uns mestres de l'ofici que han sabut reinventar-se en un món digital que els ha acollit amb els braços oberts.

El 3 de febrer, al CaixaForum, dos referents del periodisme com Iñaki Gabilondo i Antoni Bassas van reflexionar sobre un ofici que està mutant cap a un destí incert, desconegut. El debat, sota el títol "La transformació del periodisme", era el segon de la tercera edició del cicle "Futur", que el Col·legi de Periodistes de Catalunya organitza conjuntament amb l'Obra Social La Caixa.

Tot just començar l'acte la degana, Neus Bonet, que actuava de moderadora, recordava als centenars de persones que omplien la sala que els ponents que l'acompanyaven a la taula tenien una llarga trajectòria, s'havien format en redaccions convencionals i en un àmbit analògic però que, ara mateix, eren dues referències a la Xarxa (Gabilondo pel videoblog a *El País* i Bassas per l'informatiu del web de l'ARA).

"Els de la ràdio som els que menys ens hem vist sacsejats mentalment perquè és el mitjà que parla l'idioma de les noves tecnologies", va explicar Gabilondo. "És un idioma —va prosseguir— amb la mateixa arrel. I la participació de la gent, que a Internet és molt gran i a la ràdio és més petita, és una de les seves característiques. Per tant, no hi ha hagut un gran xoc, com el que s'han trobat els periodistes dels diaris, que s'han vist sacsejats d'una manera tremenda".

El periodista basc també va admetre que "l'aparició dels públics que arriben a través d'Internet no és més gran o més petita, sinó completament diferent. I el primer tret que he percebut és que hi ha unes individualitats molt menys empaquetades en lots. És com si els ciutadans, que abans s'entregaven quasi incondicionalment als seus representants durant quasi tota la vida, ara entreguen la

seva afinitat, però mai de manera incondicional". "Per tot això —va apuntar—, percebo una aproximació més crítica, distant, severa, exigent i d'una amplada extraordinària en l'univers temàtic".

Gabilondo, però, no va estar-se de recordar alguns problemes d'aquest entorn digital. "Una de les pitjors coses del món d'In-

"ARA, QUALSEVOL PERSONA POT EMETRE. PERÒ UNA COSA ÉS SER EMISSOR I UNA ALTRA ÉS SER PERIODISTA" Antoni Bassas

ternet és que ha estat ocupat per una mena de *botellón* lamentable. Espero que amb el temps això es vagi depurant. Un, de tant en tant, rep algunes esquitxades de la porqueria, ara bé, seria de ximpler dir que això és el que passa a Internet perquè hi passen moltes més coses", va dir.

CANVIS I SEMBLANCES

Per la seva part, Antoni Bassas, va comparar els professionals de la informació amb els del setè art: "En aquests moments, els periodistes semblen aquells actors que aprenien a passar del cinema mut al cinema sonor. I no tots van sobreviure, no tots van adaptar-se al canvi. Perquè de canvis tecnològics n'hi ha hagut sempre, però és que ara són molt ràpids. Entre Gutenberg i la ràdio van passar uns quants segles, de la ràdio a la televisió unes quantes dècades i, a partir d'aquí, la velocitat s'ha accelerat exponencialment. I, això, els periodistes ho estem patint i experimentant".

Aquests canvis estan transformant moltes coses. “Abans, la ràdio era la primera que donava la notícia. Ara això és discutible perquè pot fer-ho Twitter, el web d’una emissora de ràdio o d’un diari, etc.”.

Altres aspectes, en canvi, no són tan diferents del que passava a l’època analògica. “Una de les coses que a l’ARA hem descobert és que les audiències digitals dels diaris són molt semblants a les de la ràdio. Quan hi ha audiència? Als matins. Ens llevem i connectem la ràdio, encara que també el mòbil i l’iPad i ens descarreguem pàgines. I quan la gent ja és a la feina, comença a obrir pàgines de diaris i les audiències es disparen i es mantenen fins pels volts de les dues de la tarda. I això també passava amb les audiències radiofòniques”, recorda.

FUTUR ASSEGUAT

Val a dir que amb la Xarxa s’ha instal·lat una massa ingent d’ímpuls dels quals s’ha de separar el gra de la palla. “El primer que escasseja en les inundacions és l’aigua potable, i el primer que manca en les inundacions informatives que ens arriben de tot el món és la informació solvent. I quan el ciutadà s’adona que, enmig d’aquell aldarull colossal, és quan demana que col·loquin balises per poder distingir on hi ha aigua potable”, va afirmar Gabilondo. “La gent –va prosseguir– ha arribat al convenciment que el periodisme serà necessari, precisament, com a conseqüència de l’extremada dificultat que suposa identificar la procedència dels

"JA NO SOM NECESSARIS. A PARTIR D'ARA, ELS PERODISTES SEREM ESCOLLITS" Iñaki Gabilondo

milions de senyals que ens arriben. Per això el periodisme mai ha tingut tanta claredat de futur, però tampoc tanta foscor sobre els suports amb els quals haurà de recolzar-se i sobre les empreses i els mecanismes que puguin comercialitzar-lo. I, avui dia, ningú del pensament mediàtic té ni el mínim dubte que el periodisme té un futur segur, encara que amb formes i formats que no podem ni intuir. Perquè el ciutadà necessitarà referències solvents per entendre millor el món que l’envolta”.

SENSE NOSTÀLGIA

Sobre l’acceleració dels temps històrics, Bassas va recordar quan, als anys vuitanta, la CNN es va inventar el cicle diari de notícies. “La gent es preguntava si hi hauria notícies per a tot el dia? Preguntes que ara sonen antediluvianes. I, a la professió, es pensava que potser allò era un excés, mentre que, ara, qui més qui menys, es troba en aquest cicle continuat de notícies”, va afirmar.

Una producció constant en què no tan sols hi ha professionals de la informació. “El que estem vivint és el resultat d’una triple crisi:

l’econòmica i financera, la revolució tecnològica i, com a conseqüència d’això, la pèrdua del monopoli emissor per part dels periodistes. Perquè ara qualsevol pot emetre. Però, evidentment, una cosa és ser emissor i una altra és ser periodista. És com preguntar i entrevistar, que no és exactament el mateix”.

En un moment del debat, els dos ponents van coincidir a aconsellar als més joves a no mirar enrere. Bassas va demanar-los que no

"PER SOBRE DE TOT, HEM D'ESTABLIR UN CRITERI. PERQUÈ, ESSENCIALMENT, EL PERIODISME ÉS UN PUNT DE VISTA" Antoni Bassas

tinguin nostàlgia d’una època que no han viscut i que, en canvi, mirin cap endavant. “Perquè és el vostre criteri, el vostre futur i són les vostres eines”, va dir. “Ja que –va prosseguir– si abans algú no et deixava parlar per una emissora de ràdio, no te’n podies inventar una. Ara pots fer-ho doncs a la Xarxa, que n’ha trencat el monopoli i ha obert moltes possibilitats que abans no existien”.

Gabilondo també va desmitificar el passat pròsper al qual alguns es refereixen: “Jo no vaig poder treballar de periodista fins a tretze anys després de finalitzar els estudis, perquè llavors no es podia fer informació a la ràdio. I no m’he passat la vida mostrant les cicatrius d’aquella decepció”. “Nosaltres –va prosseguir– ens trobarem un país que sortia d’una guerra, partit amb dos, amb un munt de morts i un dictador. És el que ens va tocar a nosaltres, i ara toca el que toca. Dedicar una dècima de segon a la commiseració respecte a això és perdre el temps de manera llastimosa”.

QÜESTIÓ D'ÈTICA

Bassas va recalcar la importància de la feina feta amb professionalitat enmig de l’entorn actual amb tants ímpuls. “Ara és un gran moment per a l’ofici perquè, ja sigui en una piulada o penjant alguna cosa a Facebook, hi haurà uns elements que distingiran el que està ben fet del que no. El que està fet amb sentit professional o el que ha estat fet per qualsevol. I que la gent pugui dir que ho ha fet un periodista”, va destacar.

En aquest punt, Bassas va recordar aspectes bàsics “com contrastar les notícies, presentar-les adequadament, la riquesa de vocabulari, llegir i saber de què es parla, tenir curiositat per informar-se, etc. Però, per sobre de tot, hem de pensar, establir un criteri. Perquè, essencialment, el periodisme és un punt de vista. I per tenir un

punt de vista s'han de veure tots, sospesar-los i decidir-s'hi per un. Perquè una cosa és informació i una altra és periodisme”.

“No hi ha periodisme –va prosseguir– sense interpretació. I la nostra subjectivitat, perquè som subjectes, la dotarem de responsabilitat, d'honestat. Si complim aquests mínims començarem a tornar-nos la il·lusió per la nostra feina, que en algun moment semblava que no valia res quan, en realitat, hi ha tanta informació circulant pels creuaments dels carrers de la vida que falten guàrdies urbans com nosaltres que distribueixen el trànsit de les notícies”.

Gabilondo, al seu torn, va incidir en la importància de la feina ben feta per diferenciar-la de l'allau d'informació que arriba des de diferents canals i va explicar que el ciutadà del futur podrà triar entre una gran varietat de productes informatius, així que escollirà sempre el que ofereixi “una gran solvència i sense una sola trampa”.

Gabilondo doncs, va admetre que és un bon moment per aprofitar el temps i pensar bé “en els elements que en qualsevol cas han de muscular la nostra personalitat com a periodistes”. En aquest sentit, segons Gabilondo, l'ètica (“fins ara un adorn del qual els periodistes acostumàvem a parlar quan acabàvem una conferència”) serà determinant. “El que no sigui capaç de ser respectable des del punt de vista ètic serà escombrat per una societat amb cinquanta milions de vies per on circular. Cap de nosaltres ja no és necessari. A partir d'ara, els periodistes serem escollits. I ho faran si fem una aportació d'utilitat a la societat. Si no som útils, no ens utilitzaran”, va advertir.

"EL DESCOBRIMENT DE L'ALTRE ÉS LA MATÈRIA PRIMERA DE LA NOSTRA ACTIVITAT" Iñaki Gabilondo

Així, en la necessitat de diferenciar-nos de la massa, de l'anonimat, la procedència de les informacions tindrà un paper clau. “La solvència serà imprescindible i necessitarem que sigui el nostre valor fonamental”, va afirmar. El compromís amb la societat també serà, per a Gabilondo, un aspecte clau. I, en aquest punt, recordava les rialles burletes d'alguns quan es parlava de la missió social del periodisme. “Si fins ara ens semblava música de violins,

en la nova societat això ens serà exigut. Perquè o servim d'alguna cosa a la gent, o no existirem. O ens comencem a apuntalar en les nostres veritats bàsiques o estarem perduts”, va concloure.

ACOSTAR-SE ALS ALTRES

“En aquesta confusió en la qual ens trobem immersos, aprofitem el temps per fer alguna cosa de profit, com ara consolidar els nostres principis. Però una altra manera extraordinària d'aprofitar el temps mentre esperem que arribi la llum és acostar-nos a la gent. El retret que es fa a la política i al periodisme és que ens hem allunyat de la gent. I apropar-nos-hi és molt important”, va reconèixer Gabilondo. “Olorar, saber, sentir i conèixer els altres és un exercici molt ric i important per als periodistes. El descobriment de l'altre és la matèria primera de la nostra activitat. Per això en aquest temps de confusió tenim l'ocasió de rearmar-nos, de clavar molt fort les arrels al terra perquè durant tot aquest temps se'ns han anat volant per coses com l'excés de l'aproximació política, una certa superioritat, etc. Crec, doncs, que és el moment de reafirmar-nos en aquestes idees bàsiques”, va insistir.

Així, a tall de resum, va dir que “per viure del periodisme serà imprescindible avançar en el coneixement de la gent, així com desenvolupar una solvència ètica impressionant i jugar a aquest joc amb molta seriositat. Perquè hi haurà una competència infinita. I, per tant, l'exigència serà absoluta”.

En aquest punt, Gabilondo es va dirigir de nou als joves. “S'estan obrint i tancant portes, –va dir–, si bé les que s'estan tancant són visibles perquè hi eren. I això omple de pessimisme i costa veure les que s'estan obrint perquè encara no s'han construït”. “Si tingués vint anys –va concloure– no toleraria que gent de la meua edat em digués que no tinc futur”, va advertir. “Estem assistint a l'enfonsament d'un món i és natural que ens espanti, ens desconcerti i ens posi nerviosos. Amb tot, no podem creure que això ho és tot. I no podem veure que s'està construint alguna cosa nova perquè haurem de fer-ho nosaltres”. Ç

Més informació a:

futur.periodistes.org/debats → Web del cicle “Futur”

+ info